

Advies

Algemene Raad i.s.m. de Sectorraad Kunsten en Erfgoed, de Sectorraad Sociaal- Cultureel Werk, de Vlaamse Sportraad en de Sectorraad Media 3 september 2021

Advies over voorontwerp van decreet houdende de verplichting voor bepaalde organisaties om een uittreksel uit het strafregister te controleren voor bepaalde nieuwe medewerkers

Op 16 juli 2021 heeft Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme Zuhail Demir de SARC om advies gevraagd over het voorontwerp van decreet houdende de verplichting voor bepaalde organisaties om een uittreksel uit het strafregister als vermeld in artikel 596, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering, te controleren voor bepaalde nieuwe medewerkers. Omwille van de recesperiode werd de adviestermijn vastgelegd na onderling overleg.

I. CONTEXT

Het voorontwerp van decreet legt de verplichting op aan bepaalde organisaties om bij de aanstelling van elke nieuwe medewerker (met inbegrip van vrijwilligers met een overeenkomst) het goed en zedelijk gedrag van de betrokkene, dat minstens een onberispelijk gedrag in de omgang met minderjarigen inhoudt, te controleren. Deze controle is enkel vereist indien de activiteit van de medewerker voor de organisatie valt onder opvoeding, psycho-medisch-sociale begeleiding, hulpverlening aan de jeugd, kindbescherming, animatie of begeleiding van minderjarigen, wat neerkomt op het toepassingsgebied van artikel 596, tweede lid van het Wetboek van Strafvordering, en indien de medewerker op structurele basis rechtstreeks contact heeft met minderjarigen. De controle zal gebeuren aan de hand van het uittreksel uit het strafregister, als vermeld in artikel 596, tweede lid van het Wetboek van Strafvordering.

II. GEZAMENLIJK ADVIES

De SARC is tevreden dat er blijvend stappen worden gezet ter bescherming van de integriteit van kinderen en jongeren. In hoeverre het voorgestelde initiatief een geschikt instrument is in de bescherming van de integriteit van kinderen en jongeren verschilt per sector. Onderstaand advies

begint met de weergave van enkele gezamenlijke opmerkingen en adviespunten die door de Algemene Raad en de vier sectorraden worden onderschreven (Sectorraad Kunsten en Erfgoed, de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk, de Vlaamse Sportraad en de Sectorraad Media), waarna enkele sectorspecifieke conclusies aan bod komen.

PREVENTIE BOVEN CONTROLE

Volgens de SARC is het blijvend investeren in vorming, opleiding, preventie, sensibilisering en risicoanalyse op langere termijn doeltreffender dan het systematisch opvragen van een uittreksel van het strafregister. De sectoren leveren in het veld al heel wat inspanningen om de integriteit van kinderen en jongeren te vrijwaren en grensoverschrijdend gedrag te vermijden. De SARC vraagt om deze initiatieven verder te ondersteunen en uit te bouwen zodat medewerkers gewapend worden om op een correcte manier om te gaan met grensoverschrijdend gedrag.

De adviesraad wijst er ook op dat gepleegde feiten soms pas na lange tijd zichtbaar zijn op het uittreksel. In die tussentijd kan een vrijwilliger of medewerker een blanco uittreksel aanleveren. Het opvragen van een uittreksel biedt op die manier een vals gevoel van veiligheid en biedt geen waterdichte garanties.

Bovendien is het onduidelijk hoe organisaties met de verkregen informatie zullen omgaan; mogelijks heeft de informatie gevolgen voor de samenwerking, los van feiten die betrekking hebben op de integriteit ten opzichte van kinderen en jongeren.

De vraag is of een attest van goede zeden perse de oplossing is. Er zijn namelijk ook situaties waarin iemand verdacht wordt maar nog niet veroordeeld is: hoe gaat men hier dan mee om? Zowel bij de aanwerving als tijdens de duur van een arbeidsovereenkomst. Vaak is de werkgever hier niet over ingelicht en speelt ook het vermoeden van onschuld. Op deze vragen lijkt voorliggend voorontwerp niet onmiddellijk een antwoord te geven.

Tot slot wijst de SARC er ook op dat het voorontwerp van decreet extra administratieve planlast en ongewenste drempels voor vrijwilligers kan creëren.

ONDUIDELIJK TOEPASSINGSGBIED

Daarnaast wijst de SARC nog op enkele onduidelijkheden m.b.t. het toepassingsgebied van het decreet:

- De medewerker die binnen de scope valt heeft *'in het kader van de activiteit op structurele basis rechtstreeks contact met minderjarigen'*. Het is echter onduidelijk wanneer er sprake is van een 'structurele basis' en 'rechtstreeks contact met minderjarigen'. Gezien de eigenheid van de verschillende sectoren is het wellicht moeilijk om een sluitende omschrijving te vinden. Bovendien creëert het een ongelijke behandeling van verschillende vrijwilligers binnen eenzelfde organisatie. Zij die wél binnen deze omschrijving passen en zij die buiten het toepassingsgebied gerekend worden.
- De activiteiten moeten niet uitsluitend op minderjarigen gericht zijn. Het decreet is van toepassing *'Indien een deel van het doelpubliek van de activiteiten minderjarigen zijn'*. Ook deze passage zal in het veld voor onduidelijkheden zorgen.

- Het ontwerpdecreet geeft geen heldere omschrijving van het begrip 'overeenkomst'. Gaat het enkel over schriftelijke overeenkomsten of ook over mondelinge overeenkomsten? De Vrijwilligerswet verplicht niet om een schriftelijke overeenkomst af te sluiten. In heel wat sectoren zijn dus geëngageerde vrijwilligers aan de slag zonder een neergeschreven overeenkomst.
- De SARC vraagt ook om verduidelijking omtrent de personen/organisaties die verantwoordelijk zijn voor de controle van het uittreksel strafregister en welke maatregelen er genomen kunnen worden, en tegen wie, indien er niet juist gehandeld wordt bij deze controle.
- Tot slot kan men bij dit alles ook nog de vraag stellen wat de aansprakelijkheid van de werkgever is. Hierover wordt namelijk amper iets gezegd in het decreetvoorstel. Het principe van de administratieve controle staat centraal, maar er staat nergens dat dit ertoe moet leiden dat de betrokkene niet aangeworven kan worden. Impliceert dit dan dat de werkgever een eigen analyse kan maken naar het risico van de strafrechtelijke veroordeling voor de betrokken functie? En welke verantwoordelijkheid draagt de werkgever dan? Wat als de werkgever beslist om iemand toch aan te stellen en er zich naderhand een incident voordoet?

III. ADVIES SOCIAAL-CULTUREEL WERK

De Sectorraad voor Sociaal-cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen juicht de achterliggende motivatie ter bescherming van kinderen en jongeren toe, maar stelt dat het voorgestelde initiatief daartoe geen geschikt instrument is voor de sectoren binnen het brede sociaal-cultureel werkveld.

De sectorraad is principieel tegen het systematisch opvragen van het uittreksel uit het strafregister en beargumenteert zijn standpunt, aanvullend op bovenstaand advies, middels onderstaande adviespunten.

VRIJWILLIGERS EN BEROEPSKRACHTEN

De verplichting wordt zowel opgelegd voor beroepskrachten als voor vrijwilligers met een overeenkomst. Deze verplichting om systematisch een uittreksel uit het strafregister op te vragen, zal veel bijkomende administratieve overlast met zich meebrengen. Het creëert zowel voor de organisaties als voor de vrijwilligers ongewenste drempels, drempels die het beleid middels tal van initiatief net jarenlang tracht af te bouwen. Voorliggend initiatief past dus niet binnen het algemeen streven naar planlast- en drempelverlaging binnen het vrijwilligersbeleid.

De sectorraad is geen voorstander van het opleggen van deze controle voor vrijwilligers.

De 'beperking' tot vrijwilligers met een overeenkomst (waarbij duidelijk een overeenkomst op papier bedoeld wordt) is daarenboven een vreemde keuze. Doordat de federale wet m.b.t. de rechten van de vrijwilligers niet verplicht om een geschreven overeenkomst op te maken, engageert het merendeel van de vrijwilligers zich zonder overeenkomst in organisaties. In dat opzicht kunnen vragen gesteld worden over de effectiviteit van het voorliggende voorstel: het merendeel van de organisaties wordt hier niet door gevat.

Voor beroepskrachten kan deze discussie op een rationelere manier gevoerd worden. De sectorraad staat open voor een controle voor vaste medewerker, maar plaatst vraagtekens bij de duurtijd van een overeenkomst. Het lijkt immers weinig zinvol en efficiënt om ook voor kortlopende overeenkomsten een uittreksel op te vragen. De sectorraad stelt voor om de controle enkel op te leggen voor overeenkomsten van onbepaalde duur.

IV. ADVIES VLAAMSE SPORTRAAD

De Vlaamse Sportraad adviseert positief bij voorliggend voorontwerp van decreet. Hoewel bovenstaande adviespunten enkele gebreken aantonen bij de verplichting voor organisaties om een uittreksel uit het strafregister te controleren voor bepaalde nieuwe medewerkers – zoals o.a. een gebrek aan waterdichte garanties en een verhoogde planlast en drempel voor vrijwilligers - is de Vlaamse Sportraad voorstander om deze verplichting te realiseren binnen de sportsector.

Deze aanvullende maatregel moet gezien worden als een beperkte, maar welkome aanvulling op de vele inspanningen die reeds worden geleverd op het gebied van vorming, opleiding, preventie, sensibilisering en risicoanalyse rond de bescherming van kinderen en jongeren. Daarnaast is dit advies van belang in functie van de signaalwaarde: een sportorganisatie toont dat het inzet op een ethisch en veilig sportklimaat en geeft het duidelijke signaal dat het de aanpak van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag ernstig neemt. De Vlaamse Sportraad sluit zich hier dan ook aan bij het advies van het Centrum Ethiek in de Sport vzw (ICES) waarin wordt gepleit voor het opvragen van het uittreksel strafregister voor iedereen die regelmatig in aanraking komt met minderjarigen ¹.

UITBREIDEN TOEPASSINGSGBIED NAAR ALLE VRIJWILLIGERS

Omwille van de structurele omgang met jongeren en de vele actieve vrijwilligers binnen de Vlaamse sportsector is de sectorraad voorstander om het toepassingsgebied uit te breiden naar beroepskrachten, vrijwilligers met overeenkomst én vrijwilligers zonder overeenkomst. Het is belangrijk dat alle vrijwilligers door dit decreet worden gevat. Een onderscheid maken tussen vrijwilligers met en zonder overeenkomst binnen de sportsector lijkt de Vlaamse Sportraad (alook ICES¹) hier dan ook niet wenselijk noch zinvol. Bij het behouden van dit onderscheid kan het decreet bovendien het onbedoelde negatieve effect afdwingen dat sportorganisaties geen/minder gebruik zullen maken van vrijwilligers met overeenkomst.

FREQUENTIE OPVRAGING

Een herhaaldelijke opvraging van het uittreksel strafregister binnen de sportsector biedt een betere bescherming dan de eenmalige controle bij nieuwe medewerkers. Hierin volgt de Vlaamse Sportraad het advies van ICES¹ waarin zij aangeven voorstander te zijn om dit uittreksel om de twee jaar op te vragen. Een herhaaldelijke opvraging weegt in de ogen van de Vlaamse Sportraad op dit moment echter niet op tegen de nadelen op het gebied van planlast en de verhoogde drempel voor vrijwilligers. Indien de procedure tot opvraging van het uittreksel strafregister versneld en versimpeld kan worden (bv. door verdere stappen van digitalisering binnen lokale besturen en de Federale Overheidsdienst Justitie), kan de optie tot herhaaldelijke opvraging opnieuw bekeken worden.

¹ Centrum Ethiek in de Sport – Advies uittreksel strafregister
http://www.ethicsandsport.com/images/uploads/downloads/Advies_Uittreksel_Strafregister_ICES.pdf

De Vlaamse Sportraad herhaalt de algemene vraag om meer duidelijkheid over wie binnen een organisatie verantwoordelijk is voor de controle en de beslissingen met betrekking tot het uittreksel strafregister. Daarbij vraagt de sectorraad specifiek om extra duidelijkheid op het vlak van privacy en de verwerking van gegevens; bv. ook rondom de registratie van de beslissingen die genomen worden bij de controle van het uittreksel strafregister.

In verband met verbeteren van de bescherming van de privacy verwijst de sectorraad ook naar de inhoud van het uittreksel strafregister zelf. Hierin worden momenteel bijvoorbeeld ook gegevens opgenomen die irrelevant zijn voor de uitvoering van dit decreet. De Vlaamse Sportraad noemt hieromtrent het goede voorbeeld van de Nederlandse Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG), waarbij enkel wordt aangegeven of er een bezwaar is om de specifieke functie/taak uit te oefenen waarvoor de VOG is aangevraagd. Hierdoor wordt de bescherming van de privacy van de medewerker maximaal gegarandeerd.

V. ADVIES SECTORRAAD MEDIA

De Sectorraad Media onderschrijft de noodzaak om werk te maken van de bescherming van kinderen en jongeren en de sector heeft terzake reeds heel wat initiatieven genomen die inzetten op sensibilisering en het voorzien van vertrouwenspersonen en meldpunten.

Het is voor de sectorraad echter niet volledig duidelijk of omroepen en productiehuisen (die producties voor en met jongeren maken) ook onder dit decreetvoorstel vallen. De mediasector wordt als dusdanig niet vernoemd in de memorie van toelichting, maar de notie “animeren en begeleiden van jongeren” is voor interpretatie vatbaar. Het is dan ook aangewezen dat deze onduidelijkheid wordt weggenomen en er rechtszekerheid is voor de mediasector.

Daarnaast kan het ook zijn dat men bijvoorbeeld een producer aanwerft die niet met kinderen moet werken maar waarbij de opdracht later wijzigt waardoor die tijdelijk wel met kinderen moet werken. Dan kan men toch vragen stellen naar timing en praktische haalbaarheid als men dan plots wel die controle moet gaan uitvoeren. Er wordt soms à la minute besproken dat iemand van productie A naar B gaat, dan lijkt dit moeilijk haalbaar. De raad is van mening dat er toch een afweging gemaakt moet worden of zo'n administratieve stap effectief genoeg is om het resultaat dat je wil bereiken te realiseren. De vraag stelt zich dan ook of er voor dergelijke korte contacten met jongeren stringente regelgeving moet worden voorzien.

Namens de Algemene Raad en de sectorraden,

Annick Schramme, algemeen voorzitter
Bart Dierick, algemeen secretaris
Bart Demuyt, voorzitter sectorraad Kunsten en Erfgoed
Frie De Greef, voorzitter sectorraad Sociaal-Cultureel Werk
Simon Delaere, voorzitter sectorraad Media
Astrid Vervaet, voorzitter Vlaamse Sportraad